

PAUL IGANSKI, Ph.D.

PAUL IGANSKI, Ph.D. je profesor kriminologije i kaznenog prava na Pravnom fakultetu u Lancasteru, Velika Britanija. Skoro dva desetljeća se specijalizirao u istraživanjima, pisanju, podučavanju i angažiranju javnosti na temu zločina iz mržnje i govora mržnje. Koristi pristup koji se fokusira na žrtvu i utjecaju i posljedicama zločina iz mržnje i govora mržnje na žrtvu. Uglavnom provodi istraživanja u suradnji s nevladinim organizacijama i institucijama ili istraživanja koja su naručena.

H A T E N O M O R E

PROCJENA POTREBA OSOBA KOJE SU DOŽIVJELE HOMOFOBNO ILI TRANSFOBNO NASILJE ILI UZNEMIRAVANJE

UTJECAJ KAZNENIH DJELA IZ MRŽNJE

PAUL IGANSKI

ISBN: 978-953-56664-4-8

PROCJENA POTREBA
OSOBA KOJE SU DOŽIVJELE
HOMOFOBNO ILI
TRANSFOBNO NASILJE
ILI UZNEMIRAVANJE

~~H~~~~A~~~~T~~~~E~~ N O M O R E

PROCJENA POTREBA OSOBA KOJE SU DOŽIVJELE HOMOFOBNO ILI TRANSFOBNO NASILJE ILI UZNEMIRAVANJE:

UTJECAJ KAZNENIH DJELA IZ MRŽNJE

PAUL IGANSKI

Zagreb Pride 2017

PROCJENA POTREBA
OSOBA KOJE SU DOŽIVJELE HOMOFOBNO ILI TRANSFOBNO NASILJE ILI UZNEMIRAVANJE:

Konzultacije:
Magdalena Świder

© Zagreb Pride

PAUL IGANSKI

Dizajn i prijelom: Artur Gašieniec (Poljska)
pracownia@pandidot.pl

Izdavačica:
Zagreb Pride
Meštrovićev trg 2 (samo pošta)
10000 Zagreb
info@zagreb-pride.net
tel +3851 580 65 60
www.zagreb-pride.net

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000957931.

Reproduction is authorised provided the source is acknowledged.
Publication founded by the European Commission within the framework
„Accommodating the needs of the victims of homophobic and transphobic hate crimes”
(JUST/2013/FRC/AG/6163).

© European Union, 2016

The content of this publication does not reflect the official opinion of the European Union.
Responsibility for the information and views expressed in the publication lies entirely with the author Campaign Against Homophobia.

ISBN: 978-953-56664-4-8

SADRŽAJ

PROCJENA POTREBA OSOBA KOJE SU DOŽIVJELE HOMOFOBNO ILI TRANSFOBNO NASILJE ILI UZNEMIRAVANJE	7
Pozadina	7
Struktura izvješća	8
DIO 1: ISKUSTVA HOMOFOBNOG I TRANSFOBNOG NASILJA I UZNEMIRAVANJA	13
„Glavni“ rezultati	13
Utjecaj homofobnog i transfobnog nasilja na osobnu dobrobit	22
DIO 2: POTREBE OSOBA KOJE SU DOŽIVJELE HOMOFOBNO I TRANSFOBNO NASILJE I UZNEMIRAVANJE	25
Potreba za sigurnošću	26
Potreba za potporom	26
Potreba za informacijama	26
Potreba za poštovanjem	27
Potreba za povjerenjem	27
Potreba za pravdom	28
Potreba za pripadanjem	28
Zaključak	46

PROCJENA POTREBA OSOBA KOJE SU DOŽIVJELE HOMOFOBNO ILI TRANSFOBNO NASILJE ILI UZNEMIRAVANJE:

Pozadina

U 2015. godini, u sklopu kampanje Hate No More (Dosta mržnje), naručeno je istraživanje homofobnog i transfobnog nasilja i uznemiravanja u pet država: Hrvatskoj, Mađarskoj, Latviji, Litvi i Poljskoj. Prethodno istraživanje Agencije Europske unije za temeljna prava (FRA) pokazalo je da se, u usporedbi s EU prosjekom, LGBTQI (lezbijke, gejevi, biseksualne, transrodne, queer i interspolne) osobe u tim državama članicama suočavaju s većim rizikom od nasilja iz mržnje – fizičkim ili verbalnim napadima ili zlostavljanjima povezanim s njihovim LGBTQI identitetom¹. Kampanja je uključivala partnerstvo s nevladinim organizacijama iz svake od pet država², na čelu s poljskom organizacijom Kampanja protiv homofobije, te ju je financirao Program

1 EU Agencija za temeljna prava (2014), „EU LGBT istraživanje. EU istraživanje na lezbijskoj, gej, biseksualnoj i transrodnoj populaciji. Glavni zaključci“, Beč: EU Agencija za temeljna prava. http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-eu-lgbt-survey-main-results_tk3113640enc_1.pdf, slika 36, stranica 60.

2 Zagreb Pride (Hrvatska), Háttér Társaság (Mađarska), MOZAIKA (Latvija), LGL (Litva) i Kampanja protiv homofobije (Poljska).

Europske komisije za temeljna prava i državljanstvo. Istraživanje je pripremio i proveo Centar za istraživanje o predrasudama na Sveučilištu u Varšavi³.

Istraživanje se sastojalo od dvaju dijelova: (1) online ankete samoodabranog uzorka od 1.818 LGBTQI ispitanika_ca u dobi od 18 i više godina i (2) polustrukturiranih „licem u lice“ razgovora s pedeset pojedinaca_ki koji_e su doživjeli_e homofobno ili transfobno nasilje ili uznemiravanje u prethodnih pet godina i koji_e su podnijeli_e prijavu policiji. Od ukupnog broja intervjua, trideset ih je provedeno u Poljskoj, dok je ostatak podjednako raspoređen između Hrvatske, Mađarske, Latvije i Litve. Cjelovito izvješće istraživanja dostupno je na internetskoj stranici projekta Hate No More – hatenomore.net/.

Ovo izvješće ocrta ključne rezultate istraživanja o potrebama osoba koje su doživjele homofobno i transfobno nasilje i uznemiravanje te opisuje u kojem su obimu te potrebe bile zadovoljene u kaznenopravnom sustavu u svih pet država. Izvješće pruža brzo dostupan izvor referenci za aktiviste_kinje, stručnjake_inje za politike, novinare_ke, praktičare_ke kaznenopravnog sustava te nastavnike_ce i studente_ice.

Struktura izvješća

Ovo izvješće prikazano je u dvama dijelovima:

DIO 1: pruža ključne spoznaje o učestalosti, mjestu počinjenja, počiniteljima_cama i utjecaju homofobnog i transfobnog nasilja i uznemiravanja koje je prijavio_la ispitanik_ca kako bi se uspostavio kontekst za raspravu o potrebama onih koji_e su doživjeli_e takvo nasilje i zlostavljanje.

DIO 2: objašnjava potrebe osoba koje dožive homofobno i transfobno nasilje i uznemiravanje i pruža ključne spoznaje o odgovoru kaznenopravnog sustava na takvo nasilje i uznemiravanje u svih pet država. Dana je i procjena o mjeri do koje su potrebe žrtava bile zadovoljene.

Na temelju procjene o tome do koje je mjere potrebe žrtava zadovoljio kaznenopravni sustav, u izvješću je istaknut niz propusta policije u odgovoru na potrebe žrtava homofobnog i transfobnog nasilja i uznemiravanja te naznake nezadovoljstva žrtava s tužiteljstvom i sudovima – kao što je vidljivo iz Hate No More

istraživanja. Takvi propusti upućuju na to da je potencijalno mnogo osoba odvrćeno od prijavljivanja incidenata policiji, a za one koji_e se uključe u kaznenopravni sustav, postoji velika vjerojatnost sekundarne viktimizacije.

METODOLOŠKA NAPOMENA

Sudionici_e istraživanja u obama njegovim dijelovima čine samoodabrani uzorak koji se odazvao na pozive za sudjelovanjem u istraživanju, a ne slučajni uzorak. Uporaba istraživanja kreiranog putem poziva na sudjelovanje u istraživanju jedan je od pristupa koji se koristi kada nije izvedivo postići slučajni uzorak ciljane populacije, kao što je to slučaj s LGBTQI osobama. Naime, u ovom slučaju nisu dostupni podaci koji bi omogućili izbor reprezentativnog uzorka sudionika_ca.⁴

Slučajni uzorak potreban je kako bi nalazi istraživanja mogli biti generalizirani na širu ciljanu populaciju, izvan sudionika_ca istraživanja. Stoga, s obzirom na ne-slučajnu prirodu uzorka, rezultati istraživanja predstavljeni u ovom izvješću ne mogu biti generalizirani na sve LGBTQI osobe. Zbog prirode poziva na sudjelovanje, rezultati mogu potencijalno uvećati prevalenciju homofobnog i transfobnog nasilja i uznemiravanja.

Ipak, unatoč tim ograničenjima u istraživanju, izvješće predstavlja rezultate o stavovima i iskustvima značajnog broja LGBTQI osoba: 1.818 sudionika_ca ankete zajedno s 50 intervjuiranih sudionika_ca. Takvi stavovi i iskustva poučni su za ukazivanje na to koliko dobro kaznenopravni sustav odgovara na potrebe osoba koje su doživjele homofobno ili transfobno nasilje ili uznemiravanje te za isticanje područja u kojima je potrebno poboljšanje.

4 Agencija Europske unije za temeljna prava, EU LGBT istraživanje, tehničko izvješće, stranice 6–9, https://fra.europa.eu/sites/default/files/eu-lgbt-survey-technical-report_en.pdf, pregledano u listopadu 2016.

SAŽETAK REZULTATA

- Gotovo jedna trećina (30,4%) od 1.818 sudionika_ca istraživanja provedenog u pet država u proteklih pet godina doživjela je nasilje ili uznemiravanje motivirano mržnjom.
- Mržnjom motivirano uznemiravanje češće je doživljavano od mržnjom motiviranog nasilja. Prosječan broj iskustava uznemiravanja bio je 3,6, a za mržnjom motivirano nasilje nešto više od 1 (1,06).
- Gotovo polovica (45,2%) transrodnih ispitanika_ca izjavila je da je u proteklih pet godina doživjela mržnjom motivirano nasilje ili uznemiravanje.
- Većina najozbiljnijih incidenata uključivala je prijetnje nasiljem i druge oblike verbalne agresije.
- Fizički napad činio je nešto manje od jedne trećine (28,9%) incidenata koje ispitanici_e smatraju najozbiljnijima.
- Jedna trećina (33,8%) incidenata mržnjom motiviranog nasilja ili uznemiravanja dogodila se na javnim mjestima poput ulica, javnih trgova i parkirališta.
- Druge česte lokacije uključivale su škole, sveučilišta, vlastiti dom i sredstva javnog prijevoza.

Ispitanici_e koji_e su doživjeli_e homofobno ili transfobno nasilje i uznemiravanje u proteklih pet godina izrazili_e su veći učinak postviktimizacije u četiri od osam indikatora koji su korišteni u istraživanju (manje razine osobne kontrole i općeg povjerenja u druge, lošije zdravstveno stanje te osjećaj manje sigurnosti u vlastitom kvartu) u usporedbi s onima koji_e ga u proteklih pet godina nisu doživjeli_e.

Samo je mali broj ispitanika_ca (otprilike 1 u 7 ili 13,5%) koji_e su doživjeli_e homofobno ili transfobno nasilje ili uznemiravanje u proteklih pet godina policiji prijavio barem jedan incident.

Istraživanje je identificiralo nekoliko ključnih potreba žrtava homofobnog ili transfobnog nasilja ili uznemiravanja: i) potrebu za sigurnošću; ii) potrebu za podrškom; iii) potrebu za informacijama; iv) potrebu za poštovanjem; v) potrebu za povjerljivošću; vi) potrebu za pravdom i vii) potrebu za pripadanjem.

Znati razumjeti te potrebe izrazito je važno za prenošenje odgovarajućih odgovora onima koji_e su doživjeli_e mržnjom motivirano nasilje i uznemiravanje.

Istraživanjem je otkriven čitav niz propusta u policijskom postupanju u slučajevima homofobnog i transfobnog nasilja i uznemiravanja, što uključuje:

- propust neodlaženja na mjesto na kojem je počinjeno kazneno djelo;
- policijsko odgovaranje žrtava od podnošenja prijave;
- trivijalizacija žrtvinog iskustva;
- nedostatak razumijevanja policijskih službenika_ca o homofobiji i transfobiji;
- negativni stavovi policijskih službenika_ca vezani uz spolnu orijentaciju i rodni identitet;
- nereagirane policije prilikom svjedočenja uznemiravanju i nasilju.

Samo je deset od trideset i osam ispitanika_ca, koji_e su prijavili_e homofobno ili transfobno nasilje ili uznemiravanje policiji, imalo nekakav kontakt s tužiteljstvom. Podjednaki je broj njih izrazio zadovoljstvo i nezadovoljstvo uslugom koju su primili_e.

Samo je jedanaest od trideset i osam slučajeva ispitanika_ca, koji_e su prijavili_e homofobno ili transfobno nasilje ili uznemiravanje policiji, prosljeđeno sudovima; od toga je samo šest ispitanika_ca sudjelovalo na bilo kakvom suđenju. Njihova ocjena zadovoljenja potreba koje vrše sudovi bila je veća od one za policiju i tužiteljstva.

DIO 1: Iskustva homofobnog i transfobnog nasilja i uznemiravanja

Svi_e ispitanici_e pitani_e su o svojim iskustvima s mržnjom motiviranim nasiljem i uznemiravanjem. Ciljevi su bili sljedeći:

- procjena prevalencije homofobnog i transfobnog nasilja i uznemiravanja među ispitanicima_ama;
- identificiranje sociodemografskih faktora rizika koji mogu povećati vjerojatnost viktimizacije;
- prikupljanje podataka o karakteristikama počinitelja_ica.

„Glavni“ rezultati

PREVALENCIJA

- Gotovo jedna trećina (30,4%) ispitanika_ca u svih pet država u proteklih je pet godina doživjela mržnjom motivirano nasilje ili uznemiravanje.
- Češće je doživljavano mržnjom motivirano uznemiravanje od mržnjom motiviranog nasilja.

FAKTORI RIZIKA

- Transrodni_e ispitanici_e u proteklih su pet godina imali_e 1,5 puta veću vjerojatnost doživjeti mržnjom motivirano nasilje ili uznemiravanje od prosjeka ostalih ispitanika_ca.
- Biseksualne će žene češće, u odnosu na prosjek, prijaviti doživljeni seksualni napad ili prijetnju takvim napadom kada ih se pita o njihovim iskustvima vezanim uz mržnjom motivirano nasilje ili uznemiravanje.

POČINITELJI_CE

- Većinu najozbiljnijih slučajeva mržnjom motiviranog nasilja i uznemiravanja počinili su heteroseksualni muškarci djelujući u skupinama.
- Mađarski_e ispitanici_e češće su prijavljivali_e napade koje su počinile ekstremističke skupine.
- Biseksualni muškarci češće su prijavljivali napade koje su počinile skupine nogometnih navijača i huligana.
- Za ispitanike_ce koji_e žive u ruralnim područjima i malim gradovima veća je vjerojatnost da će poznavati počinitelja, a također će vjerojatnije prijaviti doživljavanje agresije u školi ili na sveučilištu u odnosu na one koji žive u velikim gradovima.

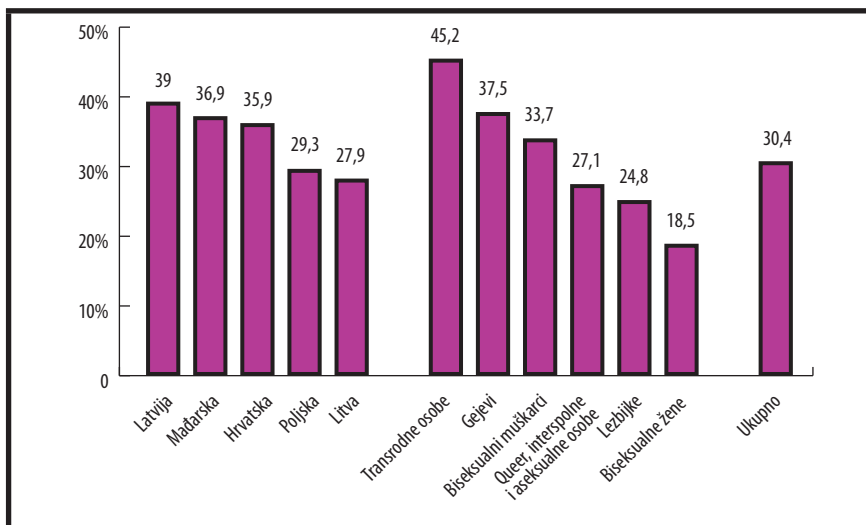
„Glavni“ rezultati prošireni su u nastavku s više detalja...

KOJI JE OMJER ISPITANIKA_CA PRIJAVIO ISKUSTVA HOMOFOBNOG ILI TRANSFOBNOG NASILJA I UZNEMIRAVANJA U PROTEKLIH PET GODINA?

Gotovo jedna trećina (30,4%) ispitanika_ca iz svih pet država zajedno izjavila je da su u proteklih pet godina osobno bili_e uznemiravani_e, fizički ili seksualno napadani_e ili im je prijećeno nasiljem zbog njihove stvarne ili pretpostavljene seksualne orijentacije, rodnog identiteta ili rodnog izražavanja.

- Za transrodne ispitanike_ce najveća je vjerojatnost (45,2%) da će prijaviti iskustva patnje uzrokovane mržnjom motiviranim nasiljem ili uznemiravanjem.
- Biseksualne žene će (18,5%) najmanje vjerojatno prijaviti doživljavanje mržnjom motiviranog nasilja ili uznemiravanja.
- Za starije ispitanike_ce vjerojatnost je da će prijaviti mržnjom motivirano nasilje ili uznemiravanje manja od prosjeka ostalih ispitanika_ca.

- Subjektivno, bogatiji_e ispitanici_e također su manje od prosjeka bili_e voljni_e prijavljivati iskustva mržnjom motiviranog nasilja ili uznemiravanja.

Slika 1. Iskustvo homofobnog i transfobnog nasilja ili uznemiravanja u posljednjih pet godina: prema državi i prema LGBTQI kategoriji

Postoci ispitanika_ca koji_e su prijavili_e uznemiravanje, fizičke i seksualne napade, ili kojima se prijetilo nasiljem zbog njihove stvarne ili pretpostavljene spolne orijentacije, rodnog identiteta ili rodnog izražavanja.

Izvor: Hate No More, Kampanja protiv homofobije, 2015. godine

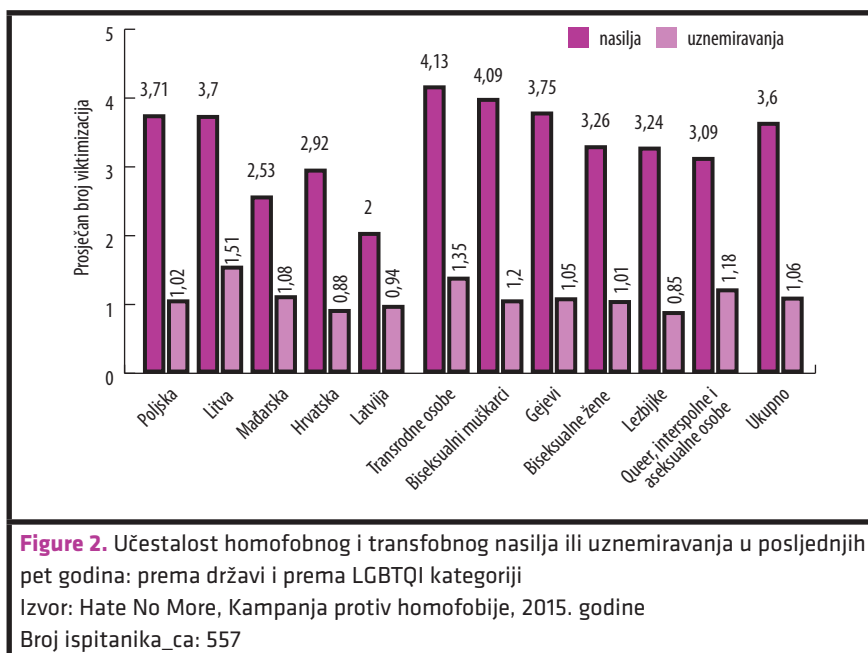
Broj ispitanika_ca: 1.818

KOLIKA JE UČESTALOST ISKUSTAVA HOMOFOBNOG ILI TRANSFOBNOG NASILJA ILI UZNEMIRAVANJA U PROTEKLIM PET GODINA?

Za 557 ispitanika_ca koji_e su prijavili barem jedno iskustvo homofobnog ili transfobnog nasilja ili uznemiravanja u prethodnih pet godina:

- Prosječna učestalost doživljenog uznemiravanja bila je 3,6, a učestalost mržnjom motiviranog nasilja nešto više od 1 (1,06).
- U usporedbi s drugim LGBTQI podskupinama, transrodne osobe najčešće su doživljavale mržnjom motivirano uznemiravanje i nasilje.
- U usporedbi s drugim LGBTQI podskupinama, lezbijke i biseksualne žene rjeđe su prijavljivale fizičko nasilje.

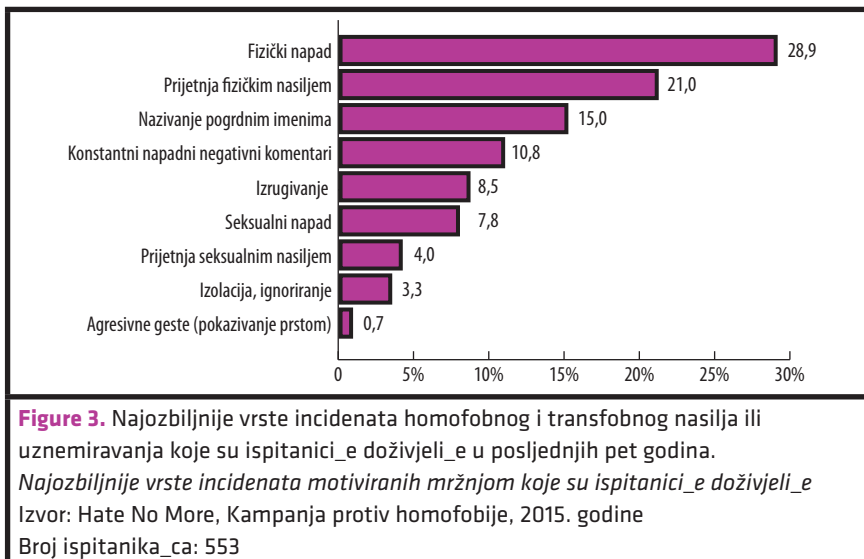
- Latvijski_e ispitanici_e najrjeđe su doživjeli_e mržnjom motivirano uznemiravanje i nasilje, a litavski_e i poljski_e najčešće.

KOJE SU NAJOZBILJNIJE OBLIKE INCIDENATA HOMOFOBNOG ILI TRANSFOPNOG NASILJA I UZNEMIRAVANJA ISPITANICI_E DOŽIVJELI_E?

Ispitanici_e koji_e su prijavili_e barem jedno iskustvo homofobnog ili transfobnog nasilja ili uznemiravanja u proteklih pet godina bili_e su zamoljeni_e da ukažu na najozbiljnije vrste incidenata koje su doživjeli_e:

- Velika većina incidenata uključivala je prijetnje nasiljem ili druge oblike verbalne agresije.
- Fizički napad činio je nešto manje od jedne trećine (28,9%) incidenata koje su ispitanici_e smatrali najozbiljnijim.
- Biseksualne žene najčešće su kao najozbiljniji incident kaznenog djela iz mržnje spomenule seksualni napad ili prijetnju takvim napadom. Ista je skupina najrjeđe, kao najozbiljniji slučaj mržnjom motivirane agresije, spomenula fizičko nasilje ili prijetnju njime.

GDJE SU SE DOGAĐALI INCIDENTI MRŽNJOM MOTIVIRANOG NASILJA I UZNEMIRAVANJA?

- Jedna trećina (33,8%) incidenata mržnjom motiviranog nasilja i uznemiravanja dogodila se na javnim mjestima kao što su ulice, trgovci ili parkirališta.
- Druge uobičajene lokacije uključivale su škole ili sveučilišta (samo u nešto više od jedne petine incidenata), žrtvin dom ili sredstva javnog prijevoza.
- Stariji_e ispitanici_e bili_e su pod većim rizikom doživljavanja zločina iz mržnje na javnom mjestu.

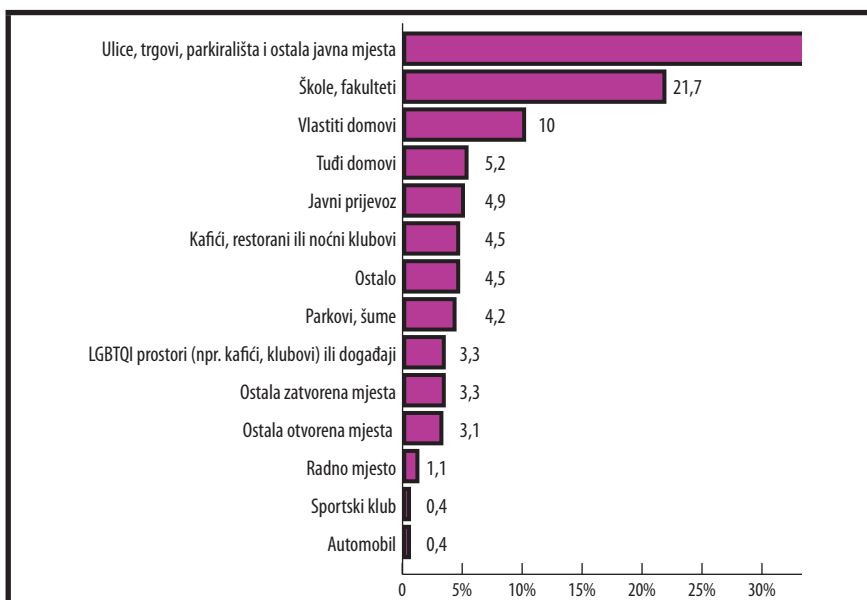

Figure 4. Lokacije incidenata homofobnog ili transfobnog nasilja ili uznemiravanja koje su ispitanici_e doživjeli_e u posljednjih pet godina.

Izvor: Hate No More, Kampanja protiv homofobije, 2015. godine

Broj ispitanika_ca: 553

TKO SU BILI POČINITELJI_CE HOMOFOBNOG I TRANSFONOG NASILJA I UZNEMIRAVANJA?

Ispitanici_e koji_e su prijavili_e iskustvo homofobnog ili transfobnog nasilja ili uznemiravanja u proteklih pet godina bili_e su zamoljeni_e da kažu što misle tko su počinitelji_ce u najozbiljnijim incidentima koje su doživjeli_e. Rezultati pokazuju da su većina počinitelja_ica vrlo obični ljudi i nisu članovi_ice nasilnih ekstremističkih skupina:

- Većina (70,9%) počinitelja_ica bili_e su muškarci.
- Za veliku većinu (88,3%) počinitelja_ica smatra se da su heteroseksualni_e.
- Većinu (65%) incidenata počinile su grupe napadača_ica – osim u Latviji u kojoj je velika većina (88,2%) incidenata prijavljenih u istraživanju uključivala jednog_u počinitelja_icu.
- Biseksualni muškarci češće su se prisjećali incidenata koje su počinili skupine napadača_ica (85,7%) i napada koje su počinili nogometni navijači_ce i huligani_ke.

- Osobe koje su pohađale istu školu ili sveučilište koje i žrtva bile su odgovorne za gotovo jednu trećinu (32,2%) najozbiljnijih incidenata.
- Jedna osmina (12,7%) najozbiljnijih incidenata mržnjom motiviranog nasilja ili uznemiravanja može se klasificirati kao „obiteljsko“ nasilje ili nasilje koje vrši intimni_a partner_ica, s obzirom na to da su takve incidente počinili_e članovi_ice obitelji ili drugi_e članovi_ice kućanstva.
- Incidenti u kojima su počinitelji_ce policijski_e službenici_e ili druge javne osobe rijetki su.
- Mađarski_e ispitanici_e najčešće su prijavljivali_e napade koje je počinio_la član_ica ekstremističke grupe.

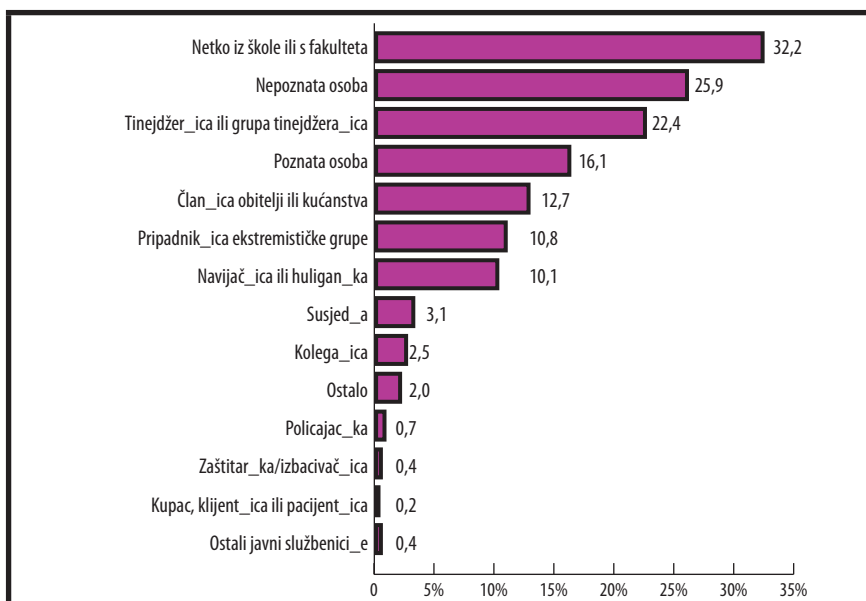

Figure 5. Počinitelji_ce homofobnog ili transfobnog nasilja ili uznemiravanja koje su ispitanici_e doživjeli_e u posljednjih pet godina.

Perpetrators of hate-motivated incidents experienced by the survey respondents.

Izvor: Hate No More, Kampanja protiv homofobije, 2015. godine

Broj ispitanika_ca: 553

UTJECAJ HOMOFOBNOG I TRANSFOBNOG NASILJA I UZNEMIRAVANJA

Uz fizičke ozljede ili neposredni emocionalni šok, koji bi mogao biti zadan mržnjom motiviranom nasiljem i uznemiravanjem, mnoge osobe pate od nekog oblika

postviktimizacijskog socio-emocionalnog i psihološkog učinka. Iako je to slučaj i kod žrtava drugih oblika nasilja, dobro uhodano istraživačko tijelo koje uspoređuje dokaze iz istraživanja kaznenih djela za žrtve kaznenih djela iz mržnje kao grupe sa žrtvama kaznenih djela motiviranih drugim osnovama, pokazuje da učinak mržnjom motiviranog nasilja i uznemiravanja potencijalno može biti veći kada se u obzir uzmu socio-emocionalne i psihološke traume.⁵

Takav veći utjecaj ne osjeća svaka pojedina žrtva mržnjom motiviranog nasilja i uznemiravanja jer viktimizacija uslijed doživljaja kaznenog djela utječe na različite ljude na različite načine.⁶ Međutim, u prosjeku, kada se izmjere postviktimizacijski socio-emocionalni i psihološki utjecaji, jasno je da zločin iz mržnje jače povrjeđuje.

Konkretno, žrtve zločina iz mržnje kao grupa najvjerojatnije će češće prijaviti:

- Značajne probleme na poslu ili u školi nakon iskustva viktimizacije.
- Značajne probleme s članovima_icama obitelji ili prijateljima_cama – što uključuje više svađa ili tučnjava nego prije, osjećaj da im više toliko ne mogu vjerovati ili smanjenje osjećaja bliskosti.
- Dugotrajnu patnju i višu razinu depresije i povlačenja; anksioznost i nervozu; gubitak povjerenja; bijes; povećane teškoće u spavanju; poteškoće pri koncentriranju te strah i smanjeni osjećaj sigurnosti.
- Dugotrajne psihosomatske simptome – poput glavobolje, problema sa spavanjem, promjena u prehranbenim navikama, smetnji želuca, umora, visokog krvnog tlaka te napetosti mišića ili bolova u leđima.

Razumijevanje utjecaja postviktimizacije nakon iskustva mržnjom motiviranog nasilja i uznemiravanja važno je za razumijevanje konteksta potreba žrtava zločina iz mržnje. Stoga je korisno što istraživanje Hate No More proširuje dokaznu bazu s dodatnim primjerima učinaka postviktimizacije, koji obično nisu obuhvaćeni u dokazima istraživanja socio-emocionalnih i psiholoških učinaka zločina iz mržnje.

5 Vidi na primjer: Herek, G. M., Gillis, J. R. & Cogan, J. C. (1999), „Psihološke posljedice viktimizacije kaznenih djela iz mržnje među lezbijkama, gay i biseksualnim odraslim osobama“, *Journal of Consulting & Clinical Psychology*, 67: 945–951; McDevitt, J., Balboni, J., Garcia, L. i Gu, J. (2001), „Posljedice za žrtve: Usporedba predrasudno i ne-predrasudno motiviranih napada“, *American Behavioral Scientist*, 45/4: 697–713.

6 Vidi na primjer: Iganski, P. i Lagou, S. (2015), „Kaznena djela iz mržnje jedne bole više od drugih: implikacije za pravedno suđenje počinitelju_ici“, *Journal of Interpersonal Violence*, 30/10: 1696–1718; Meyer, D. (2010), „Procjena ozbiljnosti mržnjom motiviranog nasilja: međusektorske razlike između LGBT žrtava zločina iz mržnje“, *Sociology*, 44/5: 980–995.

UTJECAJ HOMOFOBNOG I TRANSFOBNOG NASILJA I UZNEMIRAVANJA JERE KORIŠTENE U ISTRAŽIVANJU

Svim ispitanicima_ama postavljen je niz pitanja o njihovu psihičkom, socijalnom i fizičkom blagostanju.

- **„Outanje“:** Ispitanicima_ama je upućeno sedam pitanja o „outanju“ – razotkrivanju njihove spolne orijentacije, rodnog identiteta ili rodnog izražavanja prijateljima_cama, kolegama_icama ili školskim kolegama_icama, članovima_icama obitelji te, gdje je to prikladno, susjedima_ama, medicinskom osoblju, neposredno nadređenima i klijentima_cama.
- **Osobna kontrola:** Procjena ispitanika_ca o tome koliko slobode izbora i kontrole smatraju da su imali_e do sada nad svojim životom.
- **Zdravstveno stanje:** Procjena njihova trenutnog zdravstvenog stanja.
- **Osjećaj sigurnosti:** Procjena ispitanika_ca koliko se osjećaju sigurnima u svojem susjedstvu.
- **Općenito povjerenje u druge:** Ispitanici_e su zamoljeni_e da odgovore „Slažem se“, „Ne slažem se“ ili „Ništa od navedenog“ na tri izjave koje se odnose na općenito povjerenje – oblik povjerenja koji nadilazi mreže prijateljstva ili rodbine u široj zajednici: „Većina ljudi je u osnovi poštena“, „U većinu ljudi se općenito može imati povjerenja“ i „Većina ljudi je u osnovi dobrodušna i ljubazna“.
- **Zadovoljstvo životom:** Procjena ispitanika_ca o tome koliko su općenito zadovoljni_e svojim „cjelokupnim životom ovih dana“.
- **Internalizirana homofobija:** Instrument koji se sastoji od pet pitanja koja se odnose na predrasude usmjerene prema sebi i koje se tiču vlastitog slaganja s negativnim društvenim stavovima prema LGBTIQ osobama – u ranijim je istraživanjima pokazano da je pozitivno povezano sa simptomima depresije ili anksioznosti.
- **Relativna deprivacija:** Mjera u kojoj se procjenjuje koliko osoba doživljava svoju situaciju kao nezasluzeno lošiju u odnosu na druge LGBTQI osobe (ili njezine „in-grupe“) ili u odnosu na sve ostale osobe (ili njezine „out-grupe“).

Usporedba dobrobiti ispitanika_ca koji_e su prijavili_e iskustva homofobnog ili transfobnog nasilja ili uznemiravanja u proteklih pet godina s dobrobiti onih koji_e nisu bili_e žrtve daje naznaku o utjecaju viktimizacije.

Utjecaj homofobnog i transfobnog nasilja na osobnu dobrobit

Ispitanici_e koji_e su doživjeli_e homofobno ili transfobno nasilje i uznemiravanje u proteklih pet godina prijavili_e su nešto veći postviktimizacijski učinak u četiri od osam indikatora koji su korišteni u istraživanju. Prijavili_e su niže razine osobne kontrole i općenitog povjerenja u druge, lošije zdravstveno stanje te osjećaj smanjene sigurnosti u svojim kvartovima, u usporedbi s onima koji_e nisu doživjeli_e takvu vrstu nasilja. Međutim, iskustva homofobnog ili transfobnog nasilja ili uznemiravanja nisu bila povezana s nižim razinama „outanja“, nižim zadovoljstvom sa životom ili većom internalizacijom homofobije ili transfobije.

Jedan od ključnih razloga zašto žrtve homofobnog ili transfobnog nasilja ili uznemiravanja češće od prosjeka za neke od ovih indikatora prijave niže razine dobrobiti od LGBTQI osoba koje nisu doživjele takvo nasilje ili uznemiravanje jest taj da žrtve mogu napad doživjeti kao bolan udarac na samu srž njihova identiteta. Isti je slučaj s nekim žrtvama zločina iz mržnje u cjelini. Neki_e zločine iz mržnje vide kao „zločine s porukom“: slanje poruke žrtvama da su bezvrijedne, nepoželjne, ponižene, prezrene. Nadalje, budući da su žrtve nasilja iz mržnje napadane zbog svojeg socijalnog identiteta, takva kaznena djela nisu samo izolirani napad na osobu, već predstavljaju potencijal za daljnje napade i viktimizaciju, te stoga imaju zastrašivački utjecaj.⁷

Primjetno je da su neki_e ispitanici_e, među dobro obrazovanim stanovnicima_ama velikih gradova, koji_e su relativno otvoreni_e oko svoje spolne orijentacije, rodnog identiteta ili rodnog izražavanja, na mržnjom motiviranu agresiju reagirali_e na konstruktivan način. Njihovo iskustvo povećalo je namjeru za aktivističkim djelovanjem s ciljem poboljšanja položaja LGBTQI osoba u dotičnoj zemlji. To se može objasniti postojanjem mreža podrške u velikim gradovima te većom mogućnošću za uključivanje u aktivističke skupine. Postojanje mogućnosti osobnog aktiviranja povećava osjećaj moći utjecaja na svoj život i okolinu, pa time može povećati osjećaj osobne dobrobiti, dok osobe u manjim sredinama bez mreža podrške i mogućnosti aktiviranja mogu imati veći osjećaj nemoći i izoliranosti.

7 Kees, S. J., Iganski, P., Kuche, R., Świder, M. And Chahal, K. (2016) „Podrška žrtvama kaznenih djela iz mržnje u Europi“. Praktični vodič, Dresden: RAA Saxon, stranice 20–21.

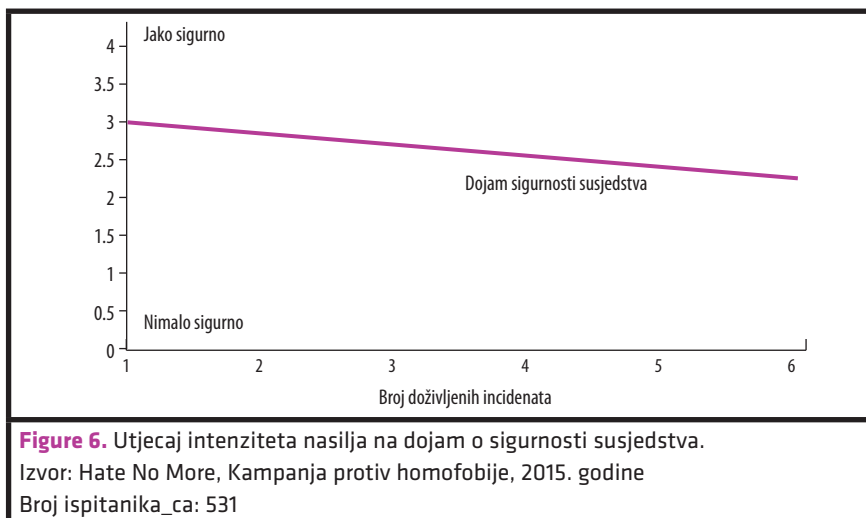
KOJI JE UTJECAJ PONOVLJENIH ISKUSTAVA HOMOFOBNOG ILI TRANSFOBNOG NASILJA ILI UZNEMIRAVANJA?

Što su više incidenata homofobnog ili transfobnog nasilja ispitanici_e prijavili_e u istraživanju...

- niži je bio njihov osjećaj sigurnosti u vlastitom susjedstvu;
- veća je bila vjerojatnost da će osjećati relativnu deprivaciju: da će osjećati da im je situacija bila gora u odnosu na uvjete koje uživaju njihovi_e heteroseksualni_e prijatelji_ce i druge LGBTQI osobe u cjelini.

Što su više incidenata homofobnog ili transfobnog uznemiravanja ispitanici_e prijavili_e u istraživanju...

- niži je bio njihov osjećaj sigurnosti u vlastitom susjedstvu;
- njihova subjektivna procjena vlastitog zdravstvenog stanja bila je gora;
- općenito su sve manje imali_e povjerenja u druge;
- veća je bila vjerojatnost da će osjećati da je njihova situacija bila gora u odnosu na uvjete koje uživaju njihovi_e heteroseksualni_e prijatelji_ce i druge LGBTQI osobe u cjelini.

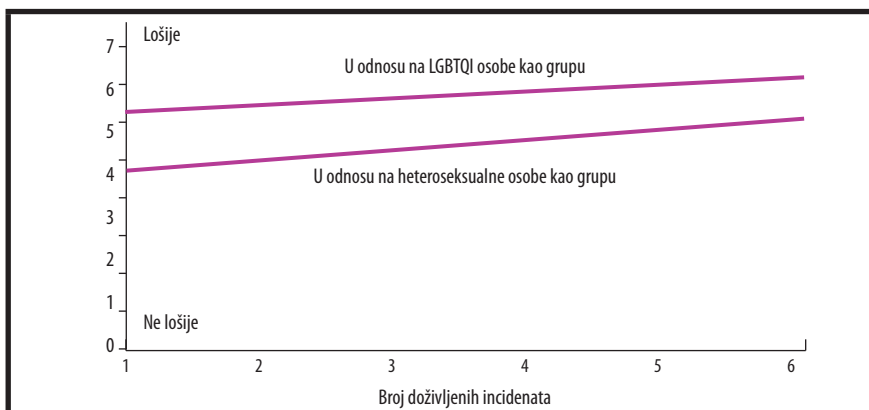

Figure 7. Utjecaj intenziteta nasilja na osjećaj relativne deprivacije.

Izvor: Hate No More, Kampanja protiv homofobije, 2015. godine

Broj ispitanika_ca: 535

DIO 2: Potrebe osoba koje su doživjele homofobno i transfobno nasilje i uznemiravanje

S obzirom na potencijalni utjecaj nasilja iz mržnje na žrtve, osobe koje dožive homofobno ili transfobno nasilje ili uznemiravanje mogu imati niz potreba. Znati razumjeti te potrebe izrazito je važno za pružanje odgovarajuće podrške žrtvama. U intervjuima za istraživanje Hate No More provedenim „licem u lice“, neke od žrtava homofobnog i transfobnog nasilja i uznemiravanja osvrnule su se na vlastite posebne potrebe. U istraživanju je artikulirano sedam potreba, u rasponu od najosnovnije potrebe za fizičkom sigurnošću do složenijih psiholoških potreba:

- potreba za sigurnošću;
- potreba za potporom;
- potreba za informacijama;
- potreba za poštovanjem;
- potreba za povjerenjem;
- potreba za pravdom;
- potreba za pripadanjem.

Ove je potrebe potrebno nešto detaljnije razmotriti kako bi se postavio kontekst za procjenu koliko su dobro policija i kaznenopravni sustav ispunili potrebe sudionika_ca istraživanja koji_e su prijavili_e homofobno ili transfobno nasilje ili uznemiravanje policiji.

Potreba za sigurnošću

Potreba za sigurnošću najveća je tijekom i neposredno nakon incidenta, bilo da se radi o fizičkom ili verbalnom napadu. Osobe će se najvjerojatnije nalaziti u stanju šoka. Mogu biti dezorijentirane. Vjerojatno će se osjećati ranjivo. Mogu osjećati zamjetan osjećaj opasnosti. Tijekom tih prvih trenutaka reakcija onih koji_e ih okružuju mogu biti ključne za smanjenje mentalnog utjecaja viktimizacije. Važno je dati osobama do znanja da su njihova iskustva, kao i posljedice tih iskustava, prepoznati te im pružiti emocionalnu i praktičnu podršku. Primjerice, smireno informiranje osoba da će policija poduzeti sve mjere kako bi ih se zaštitilo može značajno povećati njihov osjećaj sigurnosti. Takav osjećaj sigurnosti također uključuje i ono što bi se moglo nazvati „simboličnom sigurnošću“: osjećaj da su drugi na njihovoj strani, da će ih policija i kaznenopravni sustav zaštititi i podržati te da prema njima neće biti neprijateljski ili ravnodušno nastrojeni. Takav osjećaj sigurnosti, posebno u prvim trenucima nakon napada, često je ključan za dobrobit žrtve.

Potreba za potporom

Žrtve ponekad trebaju neposrednu potporu kao što je liječenje, popravak oštećene imovine i pojačane mjere sigurnosti njihova doma i drugih područja napada zbog mogućeg ponavljanja viktimizacije. I mimo svake neposredne potrebe za potporom, stalna stručna pomoć može imati temeljnu važnost kako bi se žrtvi pomoglo u prevladavanju višestrukih utjecaja nasilja iz mržnje. Uloga onih koji_e pružaju podršku jest identificirati i pomoći u razvoju žrtvine vlastite snage i djelovanja u upravljanju utjecajima i posljedicama viktimizacije.

Potreba za informacijama

Potreba za informacijama ne odnosi se samo na identificiranje izvora potpore za žrtvu. Žrtve će potencijalno trebati informacije o svojim pravima i o onome što mogu očekivati od policije i kaznenopravnog sustava.

Potreba za poštovanjem

Osobe koje dožive zločin iz mržnje često se boje da im se neće vjerovati, posebno policija i druge osobe iz kaznenopravnog sustava. Takvi su strahovi utemeljeni jer je poznato da u mnogim slučajevima motiv mržnje nije priznat ili shvaćen ozbiljno prilikom prijave nasilja policiji i drugim tijelima vlasti. Posljedica toga za žrtve jest da, osim što motiv i kontekst nasilja nisu evidentirani, nije priznat niti specifičan psihološki učinak takve vrste nasilja. Budući da su svi_e ispitanici_e vjerovali_e da se kaznena djela iz mržnje razlikuju od drugih oblika nasilja i zlostavljanja, postoji potreba poštivanja žrtvine perspektive o homofobnoj ili transfobnoj prirodi kaznenog djela. Ako se homofobija ili transfobija budu smatrane nevažnima za slučaj, policija i kaznenopravni sustav koji je na snazi pogoršat će mentalni utjecaj viktimizacije što će bitno pridonijeti sekundarnoj viktimizaciji. Žrtve je stoga potrebno slušati i potvrditi njihova iskustva.

Potreba za povjerenjem

Mlade LGBTQI osobe mogu biti posebno osjetljive u vezi svoje fizičke i psihičke sigurnosti. Mladi, češće od drugih, mogu imati unutarnja previranja oko vlastitog identiteta jer ga možda još uvijek otkrivaju i istražuju. Ponekad ga skrivaju od svoje obitelji i drugih koji ih okružuju. U takvom stupnju razvoja identiteta postoji veća ranjivost nakon iskustva kaznenog djela ili poniženje. Stoga, kontakt s policijom za mlade ljude može potencijalno biti posebno prijeteći. Jedan ispitanik iz Poljske prisjetio se svoje zabrinutosti kada je kao mladić bio uhićen sa svojim partnerom zbog „nedoličnog ponašanja“ i prevezen u postaju na triježenje. Policijski_e službenici_e koji_e su ih prevezli_e u postaju na triježenje navodno su rekli_e: „Preuzmite pedere“ i javno su vrijeđali_e njihov identitet. Ispitanik je proveo noć u postaji u golemom strahu da će se otkriti njegov identitet i donijeti mu teške posljedice, poput odbacivanja od svih u njegovoj okolini koja je u to vrijeme bila izuzetno netolerantna prema gej muškarcima. Prema tome, potrebno je razumijevanje o tome da neke žrtve homofobnog i transfobnog nasilja i uznemiravanja mogu odbaciti njihove obitelji i prijatelji kada otkriju svoju spolnu orijentaciju ili rodni identitet. Čuvanje privatnosti i povjerljivosti može dakle biti ključno, pa treba sa žrtvom biti raspravljeno na osjetljiv način.

Potreba za pravdom

Neki_e ispitanici_e naglasili_e su da su i oni_e građani_ke, da „plaćaju iste poreze kao i drugi“ i ispunjavaju svoje građanske obveze te stoga imaju pravo na jednaku primjenu pravde. Policija i kaznenopravni sustav neophodni su za osiguravanje pravde za žrtve homofobnog i transfobnog nasilja i uznemiravanja.

Potreba za pripadanjem

Neki_e ispitanici_e naveli_e su ideju socijalnog uključivanja ili osjećaja „pripadnosti“ (kako je to slavno nazvao psiholog Abraham Maslow⁸) društvenoj zajednici u kojoj ljudi uživaju jednaka temeljna prava i zaštitu države, bez obzira na spol, dob, rasu, vjeru ili spolnu orijentaciju. Ravnodušnost policije i drugih tijela vlasti može imati negativan utjecaj na osjećaj pripadnosti.

Način na koji policija pristupa javnim događajima koje organiziraju LGBTQI osobe također je simbolički važan jer šalje poruku o tome pripadaju li ili ne LGBTQI osobe široj zajednici građanstva. Ako je pozitivno, ponašanje policije tijekom povorki i drugih javnih događanja može učvrstiti povjerenje u tijela vlasti pa onda i povećati broj prijava homofobnog i transfobnog nasilja i uznemiravanja policiji.

Odgovor kaznenog pravosuđa na homofobno i transfobno nasilje i uznemiravanje

Do koje je mjere odgovoreno na potrebe osoba koje su prijavile homofobno i transfobno nasilje u kaznenopravnim sustavima pet država koje su obuhvaćene istraživanjem Hate No More? Postoje tri ključne instance odgovora kaznenog pravosuđa na kazneno djelo: policija, državno odvjetništvo i sudovi. Valja se usredotočiti na svaku komponentu zasebno.

PRIJAVLJIVANJE HOMOFOBNOG I TRANSFOBNOG NASILJA I UZNEMIRAVANJA POLICIJI

Policija je prva kontaktna točka s kaznenim sustavom za većinu žrtava. Ispitanici_e u istraživanju koji_e su u posljednjih pet godina bili_e izloženi homofobnom i transfobnom nasilju i uznemiravanju upitani_e su jesu li to prijavili_e policiji. Rezultati su pokazali da je samo manji broj žrtava podnio prijavu:

PRIJAVLJIVANJE HOMOFOBNOG I TRANSFOBNOG NASILJA I ZLOSTAVLJANJA POLICIJI – KLJUČNI NALAZI

- Samo je manji broj, približno 1 od 7 ili 13,5%, ispitanika_ca koji_e su bili_e izloženi_e homofobnom ili transfobnom nasilju ili uznemiravanju u prethodnih pet godina prijavilo barem jedan incident policiji.
- Fizičko nasilje prijavljivano je češće od drugih oblika nasilja i uznemiravanja.
- Rezultati pokazuju da je u prethodnih pet godina prijavljivanje barem jednog slučaja nasilja ili uznemiravanja motiviranog mržnjom bilo izglednije u slučajevima koji su se odnosili na ispitanike_ce starije životne dobi.
- Za razliku od ispitanika_ca koji_e žive u velikim gradovima, ispitanici_e iz ruralnih sredina i manjih gradova rjeđe su prijavljivali_e najteže oblike kaznenih djela zbog srama i neugodnosti.
- Biseksualne žene u većem broju od prosjeka nisu prijavljivale policiji najteže slučajeve kaznenih djela iz mržnje zbog straha od počinitelja.
- Ispitanici_e iz Poljske, koji_e su bile izložene mržnjom motiviranom nasilju ili uznemiravanju, najmanje su ta iskustva prijavljivali_e policiji (samo 1 od 10 osoba).

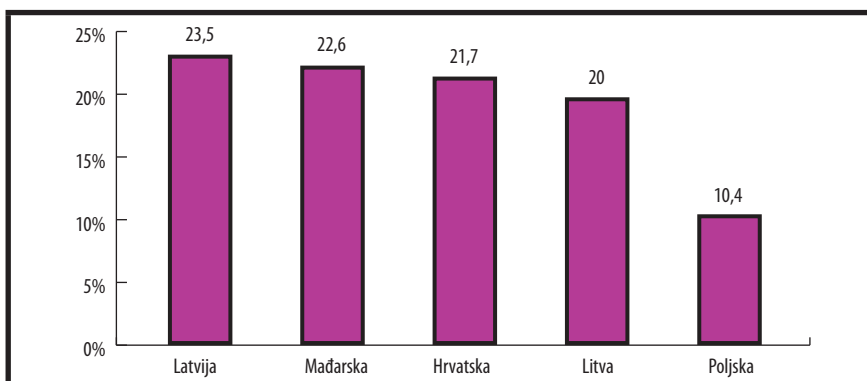

Figure 8. Prijavljivanje homofobnog ili transfobnog nasilja ili uznemiravanja policiji: prema državi

Postotak žrtava prema država koje su prijavile policiji barem jedan slučaj nasilja ili uznemiravanja motiviranog mržnjom u posljednjih pet godina.

Izvor: Hate No More, Kampanja protiv homofobije, 2015. godine

Broj ispitanika_ca: 557

Na pitanje o prijavljivanju najtežih oblika incidenata kojima su bili_e izloženi_e, samo je 7% ispitanika_ca koji_e su iskusili_e homofobno ili transfobno nasilje ili uznemiravanje u posljednjih pet godina prijavilo navedene slučajeve policiji. Ispitanici_e iz Mađarske u najvećem su broju prijavili_e navedene događaje policiji, dok su ispitanici_e iz Hrvatske to napravili_e u najmanjem broju.

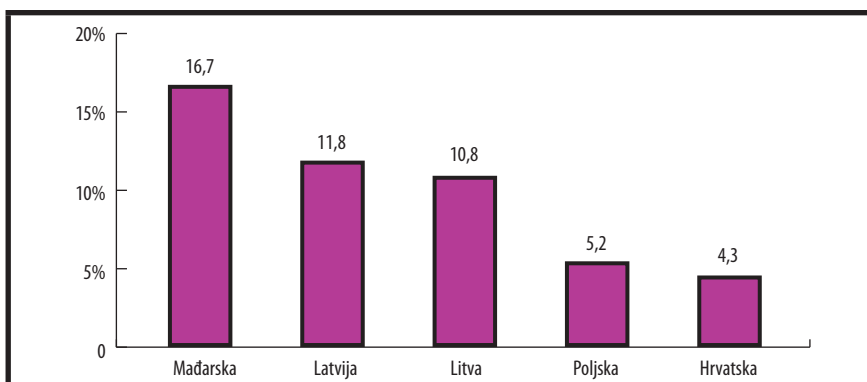

Figure 9. Prijavljivanje ozbiljnih incidenata homofobnog ili transfobnog nasilja ili uznemiravanja policiji prema državi.

Postotak žrtava prema država koje su prijavile ozbiljni incident nasilja ili uznemiravanja motiviranog mržnjom policiji u posljednjih pet godina.

Izvor: Hate No More, Kampanja protiv homofobije, 2015. godine

Broj ispitanika_ca: 540

Prijavljivanje najozbiljnijeg slučaja policiji ovisilo je o vrsti pretrpljenog nasilja ili uznemiravanja:

- najizglednije je bilo prijavljivanje fizičkih ili seksualnih napada;
- vrlo mali broj slučajeva koji nisu uključivali fizičko nasilje (poput prijetnji fizičkim nasiljem, vrijeđanja te prekomjernih i učestalih negativnih primjedaba) prijavljen je policiji – manje od 1 u 50 slučajeva; i
- niti jedan slučaj koji je uključivao prijetnje seksualnim nasiljem ili agresivno ponašanje, poput ismijavanja i pokazivanja prstom, nije prijavljen policiji.

I u ovom slučaju, ispitanici_ ce starije životne dobi u najvećem su broju slučajeva prijavili_e policiji najteže oblike kaznenih djela iz mržnje kojima su bili izloženi.

Pojedine žrtve prijavile su najteže oblike zločina iz mržnje drugim institucijama poput organizacija za zaštitu prava LGBTQI osoba, ali i ovo je bio slučaj za vrlo mali broj žrtava.

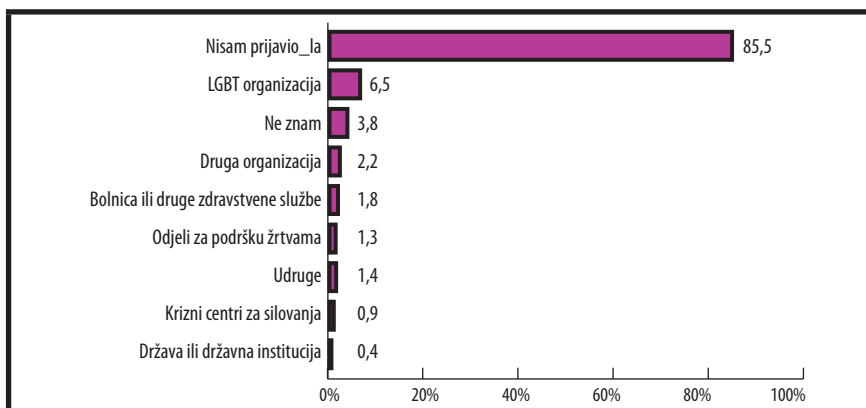

Figure 10. Prijavljivanje ozbiljnih incidenata homofobnog ili transfobnog nasilja ili uznemiravanja ostalim institucijama.

Izvor: Hate No More, Kampanja protiv homofobije, 2015. godine

Broj ispitanika_ca: 553

ZAŠTO SLUČAJEVI HOMOFOBNOG ILI TRANSFOBNOG NASILJA ILI UZNEMIRAVANJA NISU PRIJAVLJENI POLICIJI?

Postoji mnogo razloga zašto žrtve kaznenih djela iz mržnje ne prijavljuju svoja iskustva policiji:

- vjerovanje da kaznena prijava neće donijeti ništa dobro, već da, naprotiv, može dovesti do daljnje viktimizacije zbog odmazde počinitelja_ice – posebno ako počinitelj_ica živi u neposrednom susjedstvu ili je pripadnik_ca homofobne skupine ili predstavnik_ca tijela javne vlasti;
- strah i nepovjerenje u policiju i moguće frustracije zbog prethodnih iskustava sa službenim tijelima vlasti;
- strah da im se neće vjerovati;
- strah da će biti diskriminirani_e ili stigmatizirani_e u kaznenom postupku što bi dovelo do daljnje viktimizacije;
- osjećaj rezignacije prema napadima kad napadi postaju uobičajeni;
- osjećaj srama i otpor prema stigmatizaciji kao „žrtve“;
- strah od stigmatizacije ili čak i viktimizacije zbog potencijalne situacije otkrivanja svojeg rodnog identiteta ili spolne orijentacije tijelima javne vlasti;
- nedostatak znanja o zakonodavstvu u području kaznenih djela iz mržnje, o kaznenim postupcima i potencijalno pozitivnom ishodu kaznene prijave.

Ispitanici_e uključeni_e u istraživanje koji_e nisu prijavili_e policiji najteže oblike mržnjom motiviranog nasilja ili uznemiravanja kojima su bili_e izloženi u prethodnih pet godina, upitani su o razlozima neprijavlivanja. Dva najčešća objašnjenja, 2 od 5, odnosila su se na uvjerenje da policijski_e službenici_e neće učiniti ništa da uhitite počinitelja_icu zbog toga što se radilo o blažem obliku kaznenog djela.

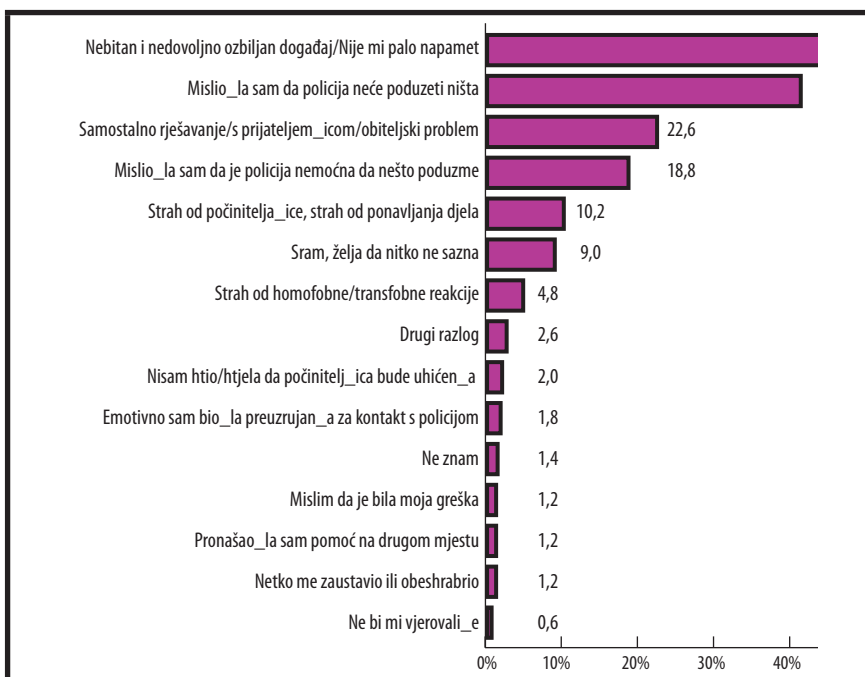

Figure 11. Razlozi neprijavlivanja homofobnog ili transfobnog nasilja ili uznemiravanja policiji.

Postotak ispitanika_ ca koji_ e su dali_ e razloge neprijavlivanja ozbiljnih incidenata homofobnog ili transfobnog nasilja policiji u posljednjih pet godina. (Više mogućih odgovora).

Izvor: Hate No More, Kampanja protiv homofobije, 2015. godine

Broj ispitanika_ ca: 501

Transrodni_ e ispitanici_ e u većem su broju od prosjeka smatrali_ e da policija ne može učiniti ništa.

- Biseksualne žene u većem broju od prosjeka nisu prijavljivale iskustva nasilja policiji zbog straha od odmazde.
- Ispitanici_ e koji_ e su bili_ e žrtve fizičkog ili seksualnog nasilja učestalije su kao razloge za neprijavlivanje policiji navodili_ e sram i uvjerenje da policija neće ništa poduzeti;
- Ispitanici_ e iz ruralnih sredina i manjih gradova učestalije su kao razloge za neprijavlivanje policiji navodili_ e sram i želju da incidenti ostanu tajni;
- Ispitanici_ e slabijeg obrazovanja učestalije su kao razloge neprijavlivanja policiji navodili_ e strah od počinitelja te strah od predrasuda policijskih službenika.

Pojedini_e ispitanici_e izrazili_e su uvjerenje da je prijavljivanje ove vrste slučajeva građanska dužnost za dobrobit drugih. Međutim, radi se o manjem broju ispitanika_ca. Njihova namjera nije bila samo prepoznavanje vlastitog iskustva viktimizacije već i prepoznavanje negativnih posljedica koje ove vrste kaznenih djela imaju za pripadnike_ce LGBTQI zajednice u cjelini. Nadali_e su se da će prijavljivanjem slučajeva potaknuti bolju praksu u postupanju policije i kaznenopravnog sustava.

Jedan od ispitanika, poljski aktivist za ljudska prava, rekao je da godinama policiji prijavljuje slučajeve homofobnog govora iz mržnje. Svoje postupanje objasnio je kao oblik aktivističkog djelovanja usmjerenog na povećanje svijesti kod policije i u pravosudnom sustavu: „Već godinama prijavljujem slučajeve govora mržnje i znam da je to jedan od načina za edukaciju policije i tužiteljstva o potrebi osiguravanja poštivanja zakona u Poljskoj“.

KAKVA SU ISKUSTVA OSOBA KOJE SU PRIJAVILE HOMOFOBNO ILI TRANSFOBNO NASILJE ILI UZNEMIRAVANJE POLICIJI? U KOJEM OPSEGU SU ZADOVOLJENE NJIHOVE POTREBE?

Intervjui provedeni „licem u lice“ s ispitanicima za potrebe istraživanja Hate No More pokazali su da su neke od osoba koje su bile izložene homofobnom ili transfobnom nasilju ili uznemiravanju bile vrlo osjetljive na službene ili privatne komentare policijskih službenika_ca, tužitelja ili sudaca. Ohrabrivanje žrtve jednostavnom izjavom (npr. da će policija riješiti slučaj i da nema razloga za strah) može promijeniti njihovu percepciju cijele situacije. Ovakve komentare žrtve su cijenile i kasnije.

Neki su od primjera kojima je policija utjecala na povećanje simboličnog osjećaja sigurnosti žrtve sljedeći:

- pokazivanje suosjećanja;
- priznavanje negativnih posljedica počinjenog kaznenog djela i nepravde koja je nanesena žrtvama;
- navođenje da će se poduzeti sve moguće mjere kako bi se počinitelji_ce priveli_e;
- davanje osobnih kontaktnih podataka policijskih službenika_ca žrtvama; i
- naglašavanje činjenice da je zadatak policije zaštita svih građana_ki.

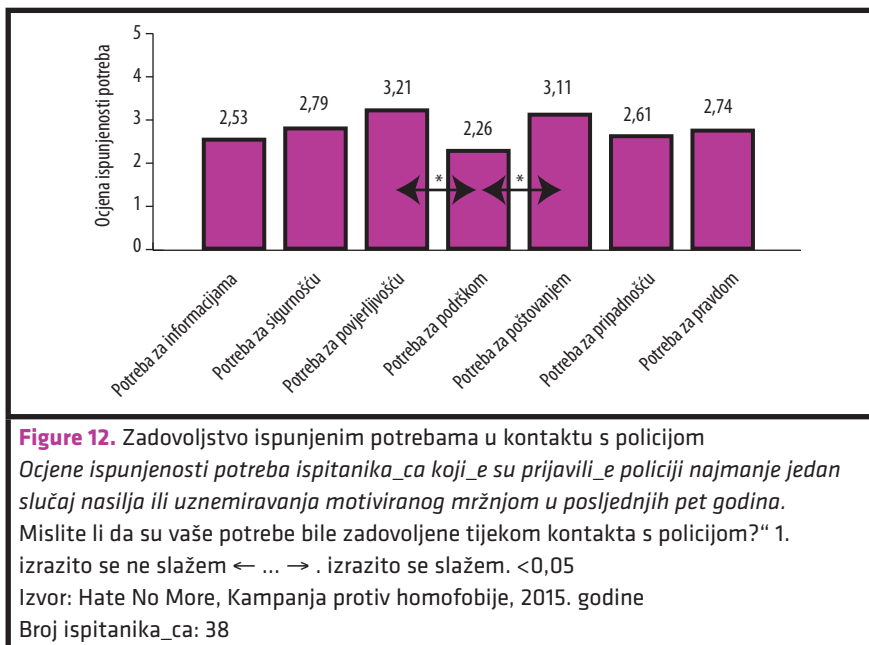
Ovakvim postupanjem šalje se temeljna simbolična poruka da je to „što se dogodilo žrtvi sramotno i nezakonito“ i da su na „strani osoba kojima je nanesena

nepravda“. Jedan od ispitanika iz Latvije izrazito je cijenio reakciju policijskog službenika u policijskoj postaji:

„Došlo je do sukoba, jedan od njih (počinitelja) koji me udario bio je vrlo agresivan i vikao je na mene da sam ‘peder’ i da je to razlog zbog kojeg sam primio udarac, ali ga je policajka brzo smirila i čvrstim glasom ga upozorila da bude tiho. Počinitelj ju je poslušao. Pružila mi je podršku i osjetio sam da neće dozvoliti da me se zlostavlja.“

Ipak, ovakva su pozitivna iskustva s policijom rijetkost. Većina ispitanika_ca koja je prijavila policiji homofobno ili transfobno nasilje ili uznemiravanje nije bila zadovoljna pruženom zaštitom – manje od 1 od 5 ispitanika_ca izrazilo je zadovoljstvo načinom na koji je policija vodila njihove predmete.

Od 38 ispitanika_ca, koji_e su sudjelovali_e u online istraživanju, a koji_e su prijavili_e policiji najteže oblike homofobnog ili transfobnog nasilja ili uznemiravanja kojima su bili_e izloženi_e u posljednjih pet godina, zatraženo je da na ljestvici od 1 (najniže) do 7 (najviše) ocijene jesu li u kontaktu s policijom zadovoljene njihove potrebe. Dojam ispitanika_ca o opsegu u kojem su zadovoljene njihove potrebe vrlo je loš, uzimajući u obzir da je većina ocjena za svaku potrebu bila u donjem dijelu ljestvice.

Slijede još neka razmišljanja koja su ispitanici_e naveli_e u vezi svojih potreba:

NEUSPJEŠNO OSIGURAVANJE ŽRTVINE SIGURNOSTI

Policijski_e službenici_e izašli_e su na mjesto događaja u samo pola od najozbiljnijih slučajeva koje su ispitanici_ce prijavili_e policiji. U jednoj trećini slučajeva u kojima je policija izašla na mjesto događaja trebalo im je između pola sata i sat vremena. Jedan je ispitanik rekao da su policijski_e službenici_e stigli_e nakon vrlo dugog čekanja i rekli_e da, ako se žrtve koje su bile u šoku ne sjećaju puno, nema šanse za pronalaženje počinitelja_ice. Posljedično, incident uopće nije bio prijavljen i nisu tražili_e počinitelje_ice.

IZOSTANAK POTPORE

Preko jedne polovine žrtava najozbiljnijih slučajeva homofobnog ili transfobnog nasilja ili uznemiravanja iz istraživanja koje su policiji podnijele prijave nisu bile informirane o mogućnostima dobivanja psihološke, pravne ili medicinske pomoći. Intervjui provedeni „licem u lice“ uključivali su samo tri osobe koje je policija

informirala o mogućnosti dobivanja medicinske i/ili psihološke pomoći. U nekim slučajevima, pa čak i u jednom slučaju teškog premlaćivanja, žrtve su morale same tražiti medicinsku i psihološku pomoć. Niti jedan_na od ispitanika_ca intervjuiranih „licem u lice“ ne pamti da ga_ju je policija informirala o mogućnostima dobivanja pravne pomoći. Nijedan_na od ispitanika_ca iz Litve i Mađarske ne pamti da ga_ju je policija uputila instituciji koja nudi bilo kakvu medicinsku, psihološku, savjetodavnu i praktičnu potporu za žrtve kaznenih djela. Neki_e od ispitanika_ca na vlastitu su inicijativu potražili_e vanjsku potporu. Neki_e od njih iskoristili_e su psihijatrijsku podršku i psihološko savjetovanje. Neki_e su pomoć potražili_e kod nevladinih organizacija koje se bave pravima LGBTQI zajednice i zaštitom ljudskih prava, a njihova podrška sastojala se u praćenju istrage i pružanju pravnih savjeta. Jedini slučaj savjetovanja državne vlasti dogodio se u Poljskoj, gdje je ispitanik upućen da potraži pomoć od lokalnog predstavništva Povjerenstva za ljudska prava. Njegov upit riješen je s pozitivnim rezultatom.

ZANEMARIVANJE HOMOFOBNE I TRANSFOBNE PRIRODE PRIJAVLJENIH KAZNENIH DJELA

Jedna od najvećih potreba koje su izrazili_e sudionici_e istraživanja bila je potreba da kazneno djelo policija prizna kao homofobno ili transfobno. Međutim, zajednički problem s kojim su se susreli_e oni_e koji_e su svoja iskustava kao žrtve prijavili_e policiji jest zanemarivanje homofobne ili transfobne prirode kaznenih djela. U većem broju slučajeva tijekom prijavljivanja policiji žrtve su naglasile upravo homofobni ili transfobni kontekst – citirale su uvrede i prijetnje koje su to dokazivale i aktivno su zahtijevale da policija razmotri i taj kontekst. Međutim, homofobna i transfobna narav kaznenih djela bila je zanemarena.

U Poljskoj i Latviji zakon ne prepoznaje takva djela, no u zemljama u kojima postoje zakonske odredbe kojima se priznaje homofobni ili transfobni motiv kaznenog djela, prema izjavama sudionika_ca istraživanja, policija je često bila nesprena na taj način klasificirati kaznena djela te je žrtve obeshrabrivala od traženja takve klasifikacije kaznenih djela koja su doživjele. Tu se ne radi samo o priznanju motiva kaznenog dijela radi psihološke potpore žrtvi, već odgovarajuće označavanje karaktera kaznenog djela u izvješćima, iskazima svjedoka, materijalima iz istrage i drugim dokumentima također služi kao potvrda prirode kaznenih djela u formalno-pravnoj klasifikaciji.

Iskustvo koje prevladava među sudionicima_ama istraživanja jest to da potreba priznavanja nije zadovoljena. U većini slučajeva, policijski_e službenici_e nisu

priznavali_e značaj identiteta žrtava ili su odbili_e priznati homofobnu ili transfobnu motivaciju počinitelja.

Mnogi_e sudionici_e istraživanja opisali_e su ravnodušnost ili neutralnost u stavovima policije, što su doživjeli_e kao nemar, kao poruku da homofobna i transfobna kaznena djela nisu bitna, da samo stvaraju neprilike. Sudionici_e su često opisivali_e da su se u kontaktu s policijom i s drugim tijelima kaznenopravnog sustava osjećali_e kao da, time što prijavljuju takva kaznena djela, samo stvaraju nepotreban teret sustavu.

Neuspjeh u priznavanju važnosti rodnog identiteta i spolne orijentacije žrtava u vezi određenih kaznenih djela sudionici_e istraživanja pripisuju nekolicini razloga. Prvo, policija i drugi elementi kaznenopravnog sustava mogu svjesno izbjegavati problem identiteta oštećene strane kako bi stvorili dojam neutralnosti i kako ih se ne bi optužilo za diskriminaciju. Iako neki_e ispitanici_e takvu praksu opisuju kao znak profesionalnosti, drugi_e smatraju da važan aspekt njihova identiteta nije priznat. Drugo, neki_e ispitanici_e imali_e su osjećaj da zanemarivanje njihova rodnog identiteta i spolne orijentacije može proizlaziti iz manjka razumijevanja njihova identiteta. Neki_e ispitanici_e izjavili_e su da je ponekim policijskim službenicima_ama, unatoč tome što su ti službenici_e pokušavali_e koristiti jezik i termine koji su nediskriminirajući (osim u ekstremnim slučajevima u kojima su policijski_e službenici_e otvoreno izražavali_e svoje predrasude), nedostajalo iskustva i vještine u priznavanju i prihvaćanju identiteta žrtava.

Zanemarivanje homofobne ili transfobne motivacije policije i drugih čimbenika kaznenopravnog sustava neki_e su ispitanici_e doživjeli_e ne samo kao iskrivljavanje stvarnih okolnosti slučaja nego i kao kontradiktorno svrsi prijavljivanja kaznenog djela policiji. Takvo zanemarivanje opisao je ispitanik iz Poljske koji je pretučen tijekom noći, kada je ulicom šetao držeći se za ruke sa svojim dečkom. Počinitelji su im prišli vrijeđajući ih zbog njihove spolne orijentacije. Uvrede i ponižavanje nastavili su se i u policijskoj postaji gdje su žrtve i počinitelji prevezeni, a nastavilo se i na sudu, u prisustvu drugih ljudi. Unatoč tome, u izjavi o osnovanosti stajalo je da kazneno djelo nije bilo motivirano mržnjom (mržnja je navodno bila jedino motiv za verbalne uvrede), ali je rezultirala iz činjenice da su žrtve reagirale na uvrede umjesto da su ih ignorirale. Ispitanik je imao osjećaj da je takva izjava o osnovanosti srušila cijeli njezin smisao i da ne samo da je krivica pala isključivo na žrtve nego je i cijeli događaj uspoređen s huliganizmom koji se može dogoditi bilo kome na ulici. U međuvremenu, što se tiče ispitanika, upravo su homofobni karakter incidenta,

koji je bio njegova glavna značajka, te nastojanje da se ta činjenica otkrije i kazni, bili glavni motiv za prolazak kroz ovaj dugotrajni i naporni proces traženja pravde.

Jedan ispitanik iz Poljske, koji je mislio da je policija u vezi njegove prijave postupila nemarno, ovako je opisao svoj osjećaj marginalizacije i isključenosti:

„Vidite, kako bih se ja trebao osjećati kao građanin ove zemlje? Kako da ja mislim da imamo odličnog premijera, ministre, predsjednika? Kako da ja imam osjećaj da sam Poljak, domoljub, kako da slavim nacionalne praznike? Budem ponosan na crvenu i bijeli zastavu i izvjesim je za nacionalne praznike? J***no mi je žao. Razumijete? Ova me država gura na rub, htjela bi me se riješiti, uopće me ne doživljava u pravnom smislu ni s kojega aspekta, a ne samo u situacijama u kojima se, znate, radi o kaznenim djelima (iz mržnje) nego ni kao građanina koji bi trebao imati pravo osnovati obitelj.“

Neki_e sudionici_e istraživanja opisali_e su neljubaznost, pa čak i otvoreno neprijateljstvo policije naspram zaštite javnih okupljanja LGBTQI osoba. Ovisno o političkoj klimi na nekom području, policija može pokazivati otvoreno neprijateljstvo spram sudionika i sudionica na takvom događanju ili nemar u osiguranju zaštite sudionika_ca. Na taj se način LGBTQI osobe na simbolički način isključuju iz civilnog društva i iz ostvarivanja prava na mirna javna okupljanja.

PREPREKE U OSTVARIVANJU PRAVDE

Zabilježen je određeni broj slučajeva u kojima je policija trivijalizirala iskustva žrtava te nekoliko slučajeva u kojima je policija žrtve čak obeshrabrivala da podnesu kaznenu prijavu. Neki_e sudionici_e istraživanja naveli_e su da njihova iskustva izloženosti homofobnom ili transfobnom nasilju policija nije ozbiljno shvatila ili ih je umanjivala:

„Svaki puta kod podnošenja prijave pokušali su sve to trivijalizirati. Tek nakon našeg ponovljenog inzistiranja da smo napadnuti zbog naše orijentacije i da se radi o kaznenom djelu iz mržnje, a ne o običnom napadu, reagirali su i događaj zabilježili kao takav. Mislim ono, prije se čak to vodilo kao prekršaj.“

Više od polovice ispitanika_ca koji_e su se obratili_e policiji bilo je obeshrabri-
vano da prijavi mržnjom motivirano nasilje ili uznemiravanje koje su doživjeli_e.

Osim aktivnog obeshrabrivanja, bilo je tu i onog suptilnog. Jedan od sudionika istraživanja iz Poljske podijelio je svoje iskustvo koje je doživio na prijemnom šalteru u policiji kada je išao prijaviti djelo. Osoba koja je radila na šalteru pitala je osobe koje su stajale u redu nepotrebna i detaljna pitanja vezana uz njihov slučaj vrlo otvoreno i bez imalo privatnosti. On je tada, stojeći u redu, trebao pred drugima govoriti o svojoj spolnoj orijentaciji. Istovremeno je svjedočio neugodnim i ponižavajućim pitanjima koja su bila upućena drugim žrtvama kaznenih djela. Ispitanik je zaključio da je osoba na šalteru bila svojevrzni „čuvar vrata“ koji nastoji žrtve odgovoriti od prijavljivanja djela. Iako praksa odgovaranja žrtava da prijave kaznena djela nije ograničena samo na LGBTQI osobe, činilo se da je više izražena kada se radilo o homofobnim i transfobnim incidentima, jer su ispitanici_e vjerovali_e da policija samu vrstu djela nije smatrala značajnom.

U drugom slučaju, muški ispitanik iz Latvije doživio je ozbiljne prijetnje i uvrede, uključujući i prijetnju nožem, a sve je bilo motivirano mržnjom zbog njegove spolne orijentacije i dolazilo je od partnera njegova roditelja, s kojima je živio. On je bio prestravljen i pozvao je policiju. Kada su stigli, policajci su ga aktivno nastojali odgovoriti od podnošenja prijave, govoreći da to ionako neće imati nikakvog učinka i samo će dodatno isprovocirati počinitelja i pogoršati stvari. Slučaj nije prijavljen.

MANJAK RAZUMIJEVANJA KOJE POLICIJSKI_E SLUŽBENICI_E IMAJU VEZANO UZ HOMOFBIJU I TRANSFOBIJU

Neki od sudionika_ca istraživanja naveli_e su manjak razumijevanja, vezano uz homofobna i transfobna kaznena djela iz mržnje, policijskih službenika_ca koji_e su radili_e na njihovim slučajevima. U nekim su slučajevima ispitanici_e policajcima_kama koji_e su stigli_e na intervenciju ili koji_e su podnosili_e izvješće trebali_e objašnjavati što je homofobija i što znači akronim LGBT. S druge strane, želja da budu politički korektni_e ponekad je rezultirala prezaštitničkim stavom policijskih službenika_ca, što su ispitanici_e doživjeli_e kao patroniziranje. Jedan je od ispitanika rekao:

„Bilo je kao da se s nama postupa u dječjim rukavicama. Činilo se da nitko ne zna što činiti s nama, zbog ovog nastojanja da budu politički korektni i nastojanja da ne učine nešto pogrešno, ali vidite, mi smo i dalje bili neki

tamo čudaci. Ono... otprilike kao da ne znaju što bi s nama. I s nama se ne može razgovarati otvoreno jer nikad ne znaš što ćemo doživjeti kao uvredu. I tako... onda ne znaš što bi s nama.“

Poljska, žena, 29 godina

NEGATIVNI STAVOVI POLICIJSKIH SLUŽBENIKA_CA PREMA SPOLNOJ ORIJENTACIJI I RODNOM IDENTITETU

U nekim slučajevima u kojima su policajci_ke odgovarali_e žrtve od prijavljivanja kaznenog djela, žrtve su bile suočene s negativnim stavovima koje su policijski_e službenici_e imali_e spram njihova identiteta. Jedna od ispitanica – transrodna osoba iz Litve – doživjela je napad, koji je počinilo nekoliko osoba, u vlastitom domu. Njezina sestra, koju su napadači zamijenili na ispitanicu, bila je toliko teško pretučena da je krvarila. Policija je stigla na mjesto događaja i spasila nju i njezinu sestru, međutim, policajci nisu željeli prihvatiti prijavu za kazneno djelo. Ispitanica je morala aktivno zahtijevati da podnese prijavu i tražiti da je odvedu u policijsku postaju kako bi dala izjavu. Policijski_e službenici_e u policijskoj postaji potajice su se smijali žrtvama, ignorirali_e ih i pustili_e da čekaju te ih odgovarali_e od podnošenja prijave. Unatoč ozbiljnim povredama, ispitanicinoj sestri nije ponuđena medicinska pomoć zbog čega se slučaj kasnije zakomplicirao – liječnički pregled obavljen je puno kasnije, kada je odvjetnik rekao da je potreban. Policija nije učinila ništa u vezi slučaja, nije osigurala tragove i nije tragala za napadačima.

U drugom slučaju, ispitanica iz Poljske prisjetila se svojeg razgovora s policijskim službenikom na prijemnom šalteru: „Policajac je mislio da bih ja mogla biti osoba s kojom bi bilo zgodno razgovarati i rekao mi je nešto poput: ‘Eto, zato oni vama razbijaju prozore, jer se toliko razmećete tom svojom homoseksualnošću’. Generalno, bila sam zapanjena, a on je nastavio s iznošenjem svojih misli i rekao mi da ‘toga ima previše’ i da se mi s time razmećemo i eto, to je zato... Uporno je ponavljao svoju istu staru priču... Na pitanje što misli pod tim da se mi razmećemo svojom homoseksualnošću jer ne razumijem što mu to znači, rekao je manje-više ovo: ‘Šta nije to postalo moderno u zadnje vrijeme?’ Pa sam pitala: ‘Ali na što točno mislite?’, a on je rekao: ‘Homoseksualnost, kao što je nekada bilo popularno biti Židov. Tada je to bilo popularno pa su svi bili Židovi. Sada je cool biti gay i sad su svi gay.’“

POLICIJA NE POSTUPA IAKO JE SVJEDOČILA UZNEMIRAVANJU I NASILJU

Ovo je zorno ilustrirao jedan ispitanik iz Hrvatske:

„(...) sve je bilo u magli, eksplozije, kamenje je padalo po meni... U jednom trenutku ugledao sam, bio sam naprijed, jednog od organizatora... Ona je bila u 8. mjesecu trudnoće i mi smo se u strahu stisnuli jedno uz drugo i primijetio sam da među napadačima postoje vođe. Vidio sam jednog koji je davao upute drugima, stajao je tamo i govorio drugima što da rade, gdje da bacaju predmete i shvatio sam, bacit će i prema meni jer sam bio medijski eksponiran i u tom trenu rekao sam (...) da se makne od mene jer je trudna, kako ne bi nastradala u napadu. Vidio sam i da je u blizini vođe, onoga koji je organizirao napade, stajala nekolicina policijskih službenika koji nisu učinili ništa kako bi ga zaustavili. Nisu učinili baš ništa kako bi spriječili napade na nas. Osim toga, svi oni ljudi koji su bacali predmete prema nama, cijelo su vrijeme vikali, prijeteci nam: 'Ubij, ubij Srbe, pedere, svi ćete umrijeti'. Svakakvih uvreda je bilo...“

POLICIJSKO NASILJE

U jednom ekstremnom slučaju jedan ispitanik iz Poljske svjedočio je o svojem iskustvu kada ga je policija pretukla. Usred noći, na praznoj ulici ispred gay kluba, ispitanik i njegov partner i njihov prijatelj glasno su se smijali. Prišli su im policajci i zatražili ih dokumente. Kada ih je ispitanik pitao zašto to čine, postali su agresivni i rekli su jednom od njih da ode do policijskog automobila. „(Policajac) je otišao oko vozila s prednje strane, otvorio vrata... Ja sam sjedio iza vozača. Pritisnuo mi je glavu između mojih nogu i vozačeva sjedala i počeo me tući šakama i cipelom. U jednom trenutku pošpricao me suzavcem – od toga trena ne znam (...) je li drugi policajac isto sudjelovao. (...) Onda, u jedinici za triježenje rekli su: 'Bilo je tu kod nas i gorih pедера nego što ste vi'. I još neke stvari o pederima. E da, pitali su me imam li HIV ili AIDS, zanimale su ih takve stvari. U jednom trenutku rekao sam da želim, o Bože, podnijeti prijavu za premlaćivanje i oni su rekli... Jedan od njih je rekao: 'Ne zazivaj ime Gospodnje uzalud! I da, opravdao je to – 'Bog ne prima pedere u raj'“

KAKVA SU ISKUSTVA ONIH ČIJI SU SLUČAJEVI HOMOFOBNOG ILI TRANSFOBNOG NASILJA ILI UZNEMIRAVANJA DOSPJELI DO TUŽITELJSTVA?

Samo deset od trideset osam sudionika_ca istraživanja koji_e su prijavili_e homofobno ili transfobno nasilje ili uznemiravanje policiji, imalo je kontakta s uredom tužitelja. Zbog jako malog broja sudionika_ca istraživanja i načina njihova odabira, rezultate istraživanja potrebno je uzeti s oprezom, više kao indikativne nego kao reprezentativne primjere iskustava žrtava.

Šestero od njih bilo je uvjerenja da je na tretman koji_e su dobili_e utjecala njihova spolna orijentacija, rodni identitet ili rodno izražavanje. Isto toliki broj izjavio je da je taj tretman bio bolji ili lošiji od prosječnog. Četiri od deset sudionika_ca koji_e su došli_e u kontakt s tužiteljstvom bili_e su zadovoljni_e tretmanom koji su dobili_e, dok ih četvero nije bilo zadovoljno.

Stupanj u kojem je za desetero ispitanika tužiteljstvo zadovoljilo potrebe uglavnom se kretao oko sredine na skali od 1 (nisko) do 7 (visoko).

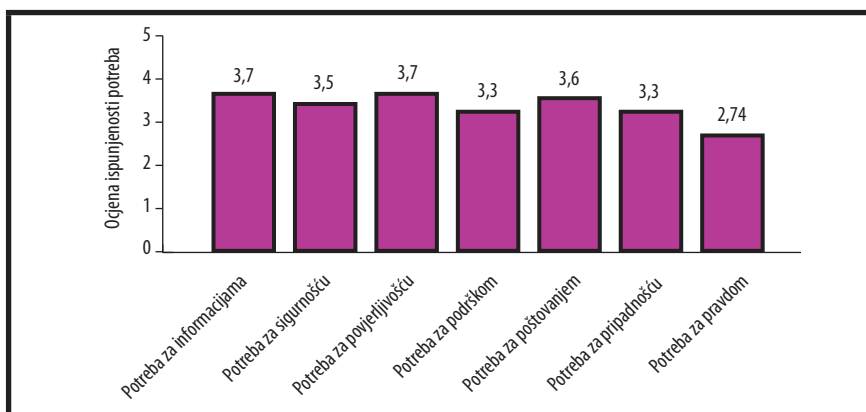

Figure 13. Zadovoljstvo ispunjenim potrebama u kontaktu s državnim odvjetništvom *Ocjene ispunjenosti potreba ispitanika_ca koji_e su prijavili_e najmanje jedan slučaj nasilja ili uznemiravanja motiviranog mržnjom policiji u posljednjih pet godina i koji_e su bili u kontaktu s državnim odvjetništvom*

Mislite li da su vaše potrebe bile zadovoljene tijekom kontakta s državnim odvjetništvom?" 1. izrazito se ne slažem ← ... → 7. izrazito se slažem. <0,05" Do you think that your needs were satisfied in the course of your contact with the prosecutor's office?"

Izvor: Hate No More, Kampanja protiv homofobije, 2015. godine.

Broj ispitanika_ca: 10

KAKVA SU ISKUSTVA ONIH ČIJI SU SLUČAJEVI HOMOFOBNOG ILI TRANSFOBNOG NASILJA ILI UZNEMIRAVANJA DOSPJELI DO SUDOVA?

Samo jedanaest od trideset osam sudionika_ca istraživanja koji_e su homofobno ili transfobno nasilje ili uznemiravanje prijavili_e policiji došli su do suda. Glavni razlog – u polovici tih slučajeva – bio je taj što počinitelji_ce nisu identificirani_e. Od jedanaest osoba čiji su slučajevi dospjeli na sud samo ih je šest sudjelovalo u suđenju. Odgovorili_e su na niz pitanja koja su se odnosila na tijek suđenja. Ponovno, zbog vrlo malog broja ispitanika_ca i načina njihova odabira, rezultate istraživanja potrebno je uzeti s oprezom, više kao indikativne nego kao reprezentativne primjere iskustava žrtava. Međutim, prosječna razina zadovoljstva sudovima s obzirom na odgovaranje na njihove potrebe bila je viša nego ona kojom su ispitanici_e ocjenili_e_e policiju i tužiteljstvo.

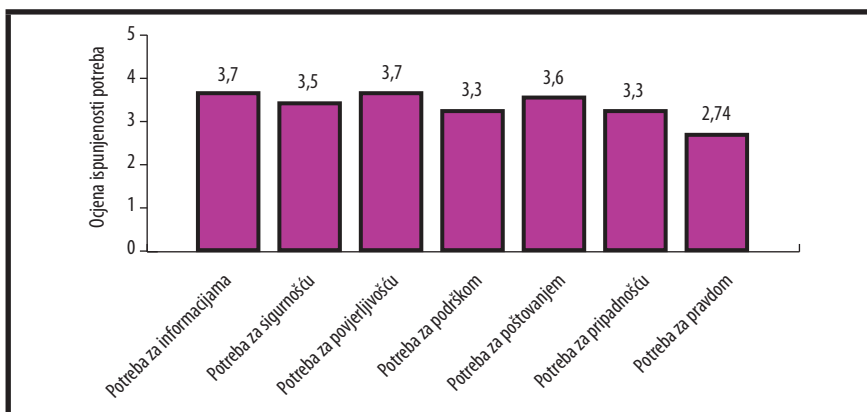

Figure 14. Zadovoljstvo ispunjenim potrebama u sudskom postupku

Ocjene ispunjenosti potreba ispitanika_ca koji_e su prijavili_e policiji najmanje jedan slučaj nasilja ili uznemiravanja motiviranog mržnjom u posljednjih pet godina i koji_e su sudjelovali_e u barem jednom suđenju.

Mislite li da su vaše potrebe bile zadovoljene tijekom sudskog postupka?“ 1. izrazito se ne slažem ← ... → 7. izrazito se slažem. <0,05

Izvor: Hate No More, Kampanja protiv homofobije, 2015. godine

Broj ispitanika_ca: 6

Četiri od šest ispitanika_ca koji_e su sudjelovali_e na najmanje jednom suđenju vjerovalo je da je tretman koji su dobili_e bio pod utjecajem njihove spolne orijentacije, rodnog identiteta ili rodnog izražavanja. Jednaki broj ispitanika_ca

izjavio je da je to utjecalo na tretman tako da je on bio bilo bolji bilo lošiji od prosječnog. Međutim, više je bilo onih koji_e su bili_e zadovoljni_e nego onih koji_e su bili_e nezadovoljni_e načinom na koji je sud tretirao njihovu situaciju. No, neki_e od ispitanika_ca izrazili_e su svoje nezadovoljstvo odlukom suda. Na primjer, u jednom slučaju ispitanik je pretučen noću, dok se šetao ulicom držeći se za ruke sa svojim dečkom. Počinitelji su im prišli vrijeđajući ih u vezi njihove spolne orijentacije. Uvrede i ponižavajuće šale nastavile su se i u policijskoj postaji u koju su žrtve i počinitelji prevezeni, a nastavile su se i na sudu u prisutnosti drugih ljudi. Unatoč tome, u izjavi o osnovanosti stajalo je da kazneno djelo nije bilo motivirano mržnjom (mržnja je navodno bila jedino motiv za verbalne uvrede), ali je rezultirala iz činjenice da su žrtve reagirale na uvrede umjesto da su ih ignorirale. Ispitanik je imao osjećaj da je takva izjava o osnovanosti srušila cijeli njezin smisao i da ne samo da je krivnja pala isključivo na žrtve nego je cijeli događaj uspoređen s huliganizmom koji se može dogoditi bilo kome na ulici. U međuvremenu, što se tiče ispitanika, upravo su homofobni karakter incidenta koji je bio njegova glavna značajka te nastojanje da se ta činjenica otkrije i kazni bili glavni motiv za prolazak kroz ovaj dugotrajni i naporni proces traženja pravde.

U drugom slučaju, ispitanik je jednostavno objasnio svoje viđenje: „Presuda je apsolutno nezadovoljavajuća. Sudac je u potpunosti previdio činjenicu da je motiv počinitelja homofobija i odlučio da su ‘oni jeb**i pederi’ jednaki kao oni ‘glupi idioti’“

Neki_e od ispitanika_ca čiji su slučajevi dospjeli na sud izjavili_e su im da je dugotrajnost procesa te obaveza da događaj opisuju i po nekoliko puta, te da se više puta susreću sa svojim napadačima_cama na sudu, onemogućila da događaj konačno zaborave i učinila ih osjetljivima na počiniteljevu odmazdu koju bi mogli_e doživjeti.

Zaključak

Viktimizacija u slučajevima homofobnog i transfobnog nasilja i uznemiravanja može vrlo različito djelovati na različite ljude kada govorimo o socio-emocionalnim i psihičkim posljedicama, u odnosu na druge vrste kaznenih djela. Specifični učinak homofobnih i transfobnih djela rezultira nekim specifičnim potrebama u usporedbi s drugim vrstama kaznenih djela. Potrebe sežu od onih jednostavnih, poput potrebe za priznavanjem homofobne i transfobne prirode djela, pa sve do složenih psiholoških potreba.

Jasno je, međutim, iz rezultata istraživanja da kaznenopravni sustav ne udovoljava na adekvatan način potrebama onih koji dožive homofobno i transfobno nasilje i uznemiravanje. Velika većina žrtava ne prijavljuje kaznena djela policiji i zbog toga njihovi slučajevi ne dođu do kaznenopravnog postupka. Iz jedne perspektive ovo se može činiti kao da je izbor same žrtve – one same odlučuju ne upuštati se u borbu s kaznenopravnim sustavom. Iz druge perspektive može izgledati kao da se taj izbor djelomično oblikuje usmenim prenošenjem iskustava onih koji su homofobno i transfobno nasilje i uznemiravanje prijavili policiji.

Neuspjesi policije da odgovori na potrebe žrtava homofobnog i transfobnog nasilja i uznemiravanja koji su jasno evidentirani kroz istraživanje i indikacije nezadovoljstva žrtava tijelima kaznenog progona i sudovima upućuje nas na zaključak da postoji velika vjerojatnost sekundarne viktimizacije onih koji se upuste u bitku s kaznenopravnim sustavom. Tijela zadužena za rješavanje problema zapravo pojačavaju utjecaj viktimizacije. To se uvjerljivo može opisati riječima jednog sudionika istraživanja iz Mađarske:

„Pa, osjećam se lošije. To (istraga) traje predugo i ja sve moram proživljavati iznova i iznova pa se često pitam je li to bilo vrijedno, prijavljivati djelo, jer si tako samo produljuješ patnju. I znam, sumnjam, mislim da neće doći do osude, on (počinitelj) će vjerojatno biti oslobođen zbog čega ću ja vjerojatno biti tužan. Ne znam, zbilja ne znam što ću postići. Možda bi bilo najbolje niti ne prijavljivati ovakve napade, ne upuštati se u nikakva suđenja, ne izlagati svoje ime u javnosti i nadati se da će, s vremenom, ljudi zaboraviti na to, da će ti napadi jednostavno prestati. Ne znam, pokušavam smisliti pametan način kako postupiti i još uvijek ne mogu, još uvijek ne znam, što bi bilo najbolje učiniti.“

Općenito, većina razgovora s ispitanicima_ama pokazala je da ih je kontakt s tijelima za provedbu zakona i kaznenopravnim sustavom samo doveo do toga da se osjećaju lošije, a ne bolje. Čak i u situacijama u kojima su postupci policije, tužiteljstva i sudova bili učinkoviti tako što su doveli do osude počinitelja_ice, ako homofobna i transfobna motivacija kaznenih djela nije bila prepoznata, cijeli proces dostizanja pravde bilo je nezadovoljavajuće iskustvo iz perspektive žrtava.

Stoga, potrebno je da policija i tijela kaznenopravnog sustava u zemljama u kojima je provedeno istraživanje Hate No More – Hrvatska, Mađarska, Latvija, Litva i Poljska – žurno priznaju slabosti na koje istraživanje ukazuje i uvedu korektivne mjere za adekvatno odgovaranje na potrebe osoba koje su doživjele homofobno ili transfobno nasilje ili uznemiravanje.

